

דף קג

'שמע מינה, האי אסתוירא עד ארעא נחית' — 'איסתוירא' היא העצם היורדת מן השוק לכף הרגל. והיא זקופה (עפ"י רש"י כאן ובמנחות לג. ע"ש ובתוס'). וכנראה הכוונה לעצם היורדת מן השוק עד העקב. וכן פירש הערוך.

ויש מפרשים שהיא העצם השוכבת באלכסון, המחברת את השוק עם גב הרגל. (כן פירש רב האי גאון — מובא באשכול הל' מזוזה. וכן מפורש בסמ"ק מציריך קנד, ח"ב עמ' כב. וע"ע: 'סיני' כרך צח, תשמ"ו, עמ' לא-לה).

'כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים' —

לפיכך אין ראוי לקבל שום טובה מרשע, דלא מסתייעא מלתא שיהיה טובה בא לו מן הרשע, שזה הוא מהפך אל הפך, כי הטובה הוא בא לצדיק לרע לו. (עפ"י מהר"ל)

'(ע"ב) 'בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן...'

זו לשון הר"ן בשבת (קת.), על מה שנסתפקו שם אם אפשר לכתוב תפלין על גבי עור של דג, ואמרו שאין ברור אם פסקה זוהמא מן הדג אם לאו, עד שיבוא אליהו ויברר. וכתב הר"ן: '... והנכון, כשבא נחש על חוה הטיל זוהמא עליה ועל כל בריות שבעולם. ישראל שעמדו על הר סיני נפסקה זוהמא מהם ומן הבריות שהיו שם, חוץ מדגים שלא היו שם, ולהכי אצטריכי לאליהו להודיענו אי פסקה או לא'.

[ב'שפת אמת' שם: 'דאי כך היתה קבלה בידו דכולם עמדו שם זולת דגים שאינם יכולים לזוז מן המים ליבשה']. וע"ע במה שהאריך שם בספר 'מגדים חדשים'.

פירש הרשב"א 'זוהמת הנחש' — היינו משל לגבורת היצר. וישראל שעמדו על הר סיני נחלש ונפסק זוהמתו, כענין משכחו לבית המדרש. גויים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתו ועדיין יצרן גדול כענין 'זרמת סוסים זרמתם'.

עוד בענין זוהמתו של הנחש — הנה קטע מדברי השל"ה הקדוש (כה: 'בית חכמה'):

'... עוד אבאר הענין; בעצם הנה אנחנו רואים בכל דור ודור החומרות מתפשטות. בימי משה רבינו ע"ה לא נאסר רק מה שקבל בהדיא בסיני. אמנם הוסיף איזו תקנות לאיזה צורך שראה. וכן אחר כך הנביאים והתנאים וכל דור ודור ודורשיו.

והענין, ביותר שיש התפשטות זוהמת הנחש צריך ביותר לגדרים. 'ופורץ גדר ישכנו נחש' (קהלת י, ח). והקב"ה צוה שס"ה לא-תעשה לעורר זוהמת הנחש. ובהתפשטות זוהמת הדור צריך להתפשטות יותר איסורים. ואילו היה כן בזמן התורה, היה כתוב כך בתורה. אבל נכלל זה במה שאסרה התורה, כי הכל ענין אחד. ועל כן צוה השם ית': עשו משמרת למשמרתי (ע' ביצה ב: עה"פ 'שמרתם את משמרתי'), כלומר הכל לפי הענין.

ממילא בכל דור ודור כשראו להוסיף חומרות אז הכל הוא מדאוריתא. כי מאחר שמתפשט זוהמת הנחש, ויוצא יותר מכח אל הפועל, הנה ברא יצר הרע, ברא תבלין, כי אז צריכים אנו להתעוררות עליון להמשיך האיסורין בכח אל הפועל, עד לעתיד נתדבק במקום העליון. ודי בזה למשכיל ולמבין'.